

Tillväxt och inkomstutveckling för olika inkomstgrupper

Joakim Johansson

Inregia AB, mars 2006
på uppdrag av svenskt Näringsliv

Innehåll

1. INLEDNING.....	5
1.1 BAKGRUND.....	5
1.2 UPPDRAGET.....	5
1.3 RAPPORTENS UTFORMNING.....	5
2. TIDIGARE FORSKNING OCH EMPIRI	6
2.1 DEN AKADEMISKA FORSKNINGENS HUVUDTESER	6
2.2 TILLVÄXTENS FÖRDELNING MELLAN OLIKA INKOMSTGRUPPER.....	8
2.3 INKOMSTFÖRDELNINGENS BETYDELSE FÖR TILLVÄXT	9
2.4 SKILLNADER I INKOMSTFÖRDELNING MELLAN LÄNDER.....	9
3. TILLGÅNG TILL DATA	11
3.1 WORLD INCOME INEQUALITY DATABASE	11
3.2 LUXEMBOURG INCOME STUDY (LIS)	11
3.3 OECD.....	12
3.4 EUROSTAT	12
4. TILLVÄXT OCH INKOMSTFÖRDELNING I SVERIGE OCH OMVÄRLDEN	13
4.1 INKOMSTFÖRDELNING OCH RELATIVA INKOMSTER	13
4.2 FÖRÄNDRINGAR ÖVER TIDEN I SVERIGE OCH INTERNATIONELLT.....	16
5. AVSLUTANDE KOMMENTARER.....	22
REFERENSER.....	23
BILAGA.....	26

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ekonomisk tillväxt lyfts ofta fram som en av förutsättningarna för att ett land ska kunna bibehålla en hög levnadsstandard och en god ekonomisk trygghet för sina medborgare. Samtidigt finns det kritiker som menar att en allt för tillväxtinriktad politik riskerar att leda till ökade klyftor och sämre förhållanden för de inkomstsvagaste grupperna i samhället. För att föra denna debatt framåt finns det ett behov av att empiriskt belysa hur sambanden mellan ekonomisk tillväxt och utvecklingen för samhällets olika inkomstgrupper ser ut. Denna rapport gör detta dels genom att analysera den senaste tidens omfattande empiriska forskning på området, dels genom att analysera den svenska utvecklingen i relation till utvecklingen i ett urval av jämförbara länder.

1.2 Uppdraget

Svenskt Näringsliv har uttryckt intresse av att genomföra en kartläggning och analys av hur ekonomisk tillväxt påverkar olika inkomstgrupper i Sverige respektive ett urval av jämförbara länder. Tanken är att man via studier av BNP-utvecklingen i ett antal länder ska studera hur och i vilken utsträckning inkomsterna för olika inkomstgrupper utvecklas i en fas av ekonomisk tillväxt.

1.3 Rapportens utformning

Rapporten består av tre delar. Den första delen sammanfattar tidigare forskning och empiriska studier kring sambanden mellan tillväxt och inkomstfördelning. Den andra delen består av en presentation av de datakällor som är tillgängliga för komparativa internationella studier av inkomster och inkomstfördelning. Problem och brister vidhäftade med denna typ av jämförelser diskuteras. Den tredje delen belyser och analyserar dessa data utifrån ett svenskt perspektiv genom att den svenska utvecklingen ställs mot utvecklingen i en rad jämförbara länder. Då resonemang kring BNP-tillväxt ofta kan te sig som abstrakta och svårgreppbara har en övergripande målsättning för rapporten varit att i konkreta termer belysa hur tillväxten i ekonomin som helhet påverkar inkomsten och därmed välfärden för samhällets olika medborgare.

2. Tidigare forskning och empiri

Förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och inkomstfördelning har tilldragit sig ett omfattande intresse från både akademiskt och samhällspolitiskt håll vilket resulterat i en rik flora av artiklar och utredningar. I den samhällspolitiska debatten har tillväxten kommit att spela en allt större roll under senare år, vilket delvis kan spåras till det ras i ”välståndsligan” som Sverige upplevde under de sista decennierna av 1900-talet. Som ett resultat av att den svenska ekonomiska tillväxttakten avtagit har Sveriges välstånd sjunkit relativt andra länder och i ett försök att bryta denna trend har politiker och näringsliv i olika initiativ försökt öka medvetandet om tillväxten som en välfärdsbestämmande faktor. Till följd av att den samhällspolitiska debatten under senare år i allt högre grad fokuserat på frågor kring arbetslöshet och bidragsberoende har tillväxtdebatten även knutits till fördelningsfrågor. Begreppet ”jobless growth” eller två-tredjedelssamhälle har vuxit fram för att karaktärisera det tillstånd som rått under senare år där många förblir utanför arbetskraften trots att ekonomin uppvisar en relativt hög tillväxt.

2.1 Den akademiska forskningens huvudteser

Sambandet mellan inkomstfördelning och ekonomisk tillväxt har sedan länge uppmärksamats från akademiskt håll. På ett generellt plan har frågeställningarna analyserats utifrån en rad olika utgångspunkter och med hjälp av olika metoder. Det finns en teoretiskt baserad litteratur där ett återkommande tema är att de välfärdssystem som upprätthåller en jämn inkomstfördelning kan ge upphov till ineffektiviteter som skadar förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Detta sker genom att ambitiösa välfärdssystem ofta ändrar förutsättningarna och incitamenten för arbete, sparande, investeringar och entreprenörskap. I förlängningen riskerar detta påverka tillväxtmöjligheterna negativt genom en mer begränsad ackumulation av kapital, humankapital och kunskap.

Att system som syftar till att uppnå en jämnare inkomstfördelning kan leda till tillväxthämmande incitament, är inget bevis för att det måste finnas motsatsförhållanden mellan ekonomisk tillväxt och en jämnare inkomstfördelning. En ekonomisk politik som syftar till att skapa förutsättningar för en god ekonomisk tillväxt, kan t.ex. öka möjligheterna för personer i de lägre inkomstgrupperna att över huvud taget hitta sysselsättning och därmed erhålla såväl lön som yrkeslivserfarenhet. Hur en sådan politik ska utformas är inget som denna rapport tar ställning till, men möjligheterna är flera. Det kan t.ex. handla om en politik som underlättar för företag att etableras och växa, en politik som stöder samarbeten kring innovationer mellan näringsliv, forskningsinstitut och offentliga aktörer, en politik som stöder strukturomvandlingar i näringslivet genom att underlätta för resurser i konkurrensutsatta och mognande branscher att frigöras och hitta sysselsättning i produktiva och växande branscher, en politik som gör det lättare för företag att bibehålla en hög internationell konkurrenskraft och därmed kunna växa tillräckligt för att erbjuda även de inkomstsvagare grupperna en möjlig sysselsättning. Eftersom det ofta är personer med kort erfarenhet och låg utbildning som har de största svårigheterna att hitta arbete när

tillväxten i ekonomin är låg, finns det ingen teori som motsäger att en långsiktigt stabil ekonomisk tillväxt kan förenas med en utveckling där framförallt låginkomsttagare får en ökad välfärd och trygghet.

En viktig slutsats från diskussionen ovan är att även om det finns argument för att system som omfördelar inkomst kan leda till tillväxthämmande incitament, är det knappast inkomstfördelningen i sig som är den mest avgörande faktorn för hur den ekonomiska tillväxten kommer att utvecklas. Snarare finns det ”tredje faktorer” som kan påverka såväl tillväxten som inkomstfördelningen. Nationalekonomen Assar Lindbeck uttrycker frågan kring orsaks- och verkanssambanden mellan tillväxt och inkomstfördelning på följande vis:

“In other words, we should not start from the *a priori* assumption that there is necessarily a conflict between income equality and economic efficiency. All policy measures that reduce the dispersion of income do not reduce economic efficiency, and all actions that increase the dispersion of income do not result in higher economic efficiency. Indeed, some policy actions may both equalize income distribution and enhance efficiency and growth.” Assar Lindbeck (1998)

Det finns även andra teser i litteraturen som har bäring på sambanden mellan ekonomisk tillväxt och inkomstfördelning. En sådan tes är att utvecklingen av ny teknologi kan leda till ökad tillväxt men också till ökade sociala klyftor eftersom vinsten av den nya teknologin först går till dem med kapital och kunskap att utnyttja de nya möjligheterna. Detta betyder inte att de lägre inkomstgrupperna får det sämre ställt, snarare att de högre inkomstgrupperna får det bättre ställt. Aghion, Caroli och Garcia-Penalosa (1999) har sammanställt och analyserat den teoretiska litteraturen och kommit fram till att litteraturen inte entydigt visar att ny teknologi måste leda till varaktigt ökade skillnader. Ett troligt scenario är istället att högutbildade grupper initialt tjänar mest på att ny teknologi introduceras, men att efterhand så tillskansar sig alla de nya kunskaperna och löneskillnaderna går tillbaka. Ett dynamiskt perspektiv är alltså viktigt att ansätta vid studier av dessa frågor.

En annan tes som lyfts fram är att såväl tillväxten som fördelningen kan påverkas av rådande politisk och social stabilitet. I länder med diktatoriskt styre kan t.ex. systemskiften som leder till ökad stabilitet och trygghet i samhället innebära såväl en ökad ekonomisk tillväxt som en jämnare fördelning av landets tillgångar.

Sammantaget kan vi konstatera att även om det på det teoretiska planet finns argument som tyder på att det kan förekomma ett motsatsförhållande mellan ekonomisk tillväxt och en jämn inkomstfördelning, torde sambandet till stor del bero på välfärdssystemets utformning och i vilken fas av teknologisk utveckling som samhället befinner sig.

I en allt mer globaliserad värld borde vidare fokus i allt större utsträckning hamna på internationella inkomstskillnader snarare än nationella inkomstskillnader. En eventuell avvägning mellan allmänt förbättrade inkomster, genom ekonomisk tillväxt, och minskade nationella inkomstskillnader kan förändras då hänsyn även tas till hur olika

inkomstgruppers inkomster står sig jämfört med motsvarande inkomstgrupper i andra länder.

Att ytterligare fördjupa sig i den teoretiska debatten kring inkomstfördelning och tillväxt ligger utanför denna rapport, varför vi i följande stycken istället presenterar en överblick av den empiriska forskningen. Eftersom de teoretiska argumenten inte är entydiga är det dessutom extra angeläget att gå igenom och analysera den empiriskt inriktade forskningen. Denna forskning har på senare år accelererat, mycket till följd av de allt mer omfattande databaser med internationellt jämförbar statistik som vuxit fram. Angreppssätten och infallsvinklarna varierar, men tre huvudfåror i litteraturen kan dock urskönjas.

Den första undersöker förhållandet mellan ekonomisk utveckling och jämlikhet genom att studera hur tillväxten fördelas mellan olika inkomstgrupper. Den andra gruppen av litteratur kan sägas utgöra en underkategori till den allmänna tillväxtlitteraturen, med den specifika inriktningen att jämlikhetens betydelse för ekonomisk tillväxt är i fokus. Den tredje gruppen av litteratur studerar vilka faktorer som påverkar skillnader i inkomstfördelning mellan länder och en av de faktorer som diskuteras i detta sammanhang är den ekonomiska tillväxttakten i länderna.

2.2 Tillväxtens fördelning mellan olika inkomstgrupper

Nationalekonomen Kuznets (se Kuznets, 1955) klassiska förmodan att förhållandet mellan ekonomisk utveckling och inkomstfördelning kan karaktäriseras som ett uppochnervänt U har gett upphov till en rad empiriska studier. Kuznets tanke var att ekonomisk utveckling initialt leder till ökade klyftor, men att senare stadier av ekonomisk utveckling innebär minskade klyftor. Flera studier har kvantitativt försökt belägga huruvida sambandet faktiskt existerar.

Deninger och Squire (1996, 1998) undersökte Kuznets-hypotesen med den stora metadatabas som presenteras i nästföljande stycke och konstaterade att de inte kunde finna något stöd för hypotesen. Vidare tyder deras studier på att det inte finns något systematiskt förhållande mellan tillväxt och förändringar i jämlikhet. Tillväxttakten tycks alltså inte i ett globalt perspektiv påverka hur inkomsterna fördelas. Dollar och Kraay (2000) utökade Deninger och Squires databas och fann likaså att förändringar i inkomst inte är relaterade till förändringar i jämlikhet. De lyckades heller inte förkasta att inkomsterna för den lägsta inkomstdelen växer i samma takt som de totala inkomsterna i landet. Detta tyder alltså på att tillväxt gynnar även de svagare grupperna i samhället. Andra forskare, till exempel Ravallion (2000), har dock framhållit att denna typ av generella studier döljer mycket och att de enskilda ländernas erfarenheter är för splittrade för att kunna generaliseras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de studier som gjorts inte ger något starkt stöd för vare sig Kuznets-hypotesen eller att tillväxt har någon generell effekt på inkomstfördelningen. Hypotesen att olika grupper skulle vinna lika mycket på en uppgång i ekonomin tycks alltså inte generellt kunna förkastas.

2.3 Inkomstfördelningens betydelse för tillväxt

En relaterad gren av forskningen har studerat förhållandet från andra hållet, det vill säga hur tillväxten påverkas av inkomstskillnader. Flera tidiga studier av bland annat Alesina och Rodrik (1994), Persson och Tabellini (1994) och Clarke (1995) rapporterade att en jämn inkomstfördelning har en signifikant positiv effekt på följande års tillväxttakt. Senare studier baserade på paneldatametoder har dock nyanserat denna bild något. Barro (2000) bekräftar att effekten är positiv för fattiga länderna men finner att effekten av jämlikhet är negativ för rika länder. Forbes (2000) finner att ojämlikhet är positivt för tillväxt på kort sikt. Faser med ökad ojämlikhet följs av faser med stark ekonomisk tillväxt. För svensk del har detta kortsiktiga positiva samband mellan ojämlikhet och tillväxt bekräftats i en studie på länsnivå av Nahum (2005).

Banerjee och Duflo (2003) framhåller riskerna med att – som ovanstående studier – anta ett lineärt samband mellan jämlikhet och tillväxt. Genom att tillåta en mer flexibel form, visar de att effekten tycks snarare vara inverterat U-formad, där förändringar av jämlikheten i båda riktningarna leder till försämrad tillväxt. Banerjee och Duflo (2003) argumenterar att det är detta som kan tänkas ha gett upphov till de skilda slutsatser som ovanstående studier dragit.

Samtliga av ovannämnda studier använder Ginikoefficienten¹ för att mäta graden av jämlikhet, vilket inte är helt oproblematiskt då olika fördelningar kan ge upphov till samma Ginikoefficient. Voitchovsky (2003) uppmärksammar detta och finner att det är hela fördelningens utseende snarare än den totala jämlikheten mätt med Ginikoefficienten som är av betydelse. Om ojämlikheten beror på skevheter i toppen, det vill säga att de rikaste är väldigt mycket rikare än resten av befolkningen, men att fördelningen i övrigt är relativt jämn så har detta positiva effekter för tillväxten. Det skulle t.ex. kunna innebära att om den rikaste andelen av befolkningen utesluts från analysen kan en jämnare inkomstfördelning leda till en ökning i tillväxten snarare än till en minskning. Är förhållandet det omvända med mycket ojämlikhet i botten av inkomstfördelningen men med mer jämlikt på toppen har detta en negativ inverkan på tillväxten.

Sammantaget kan vi konstatera att bilden som de tidiga studierna målat upp där jämlikhet har en entydigt positiv effekt på tillväxten har nyanserats och att senare studier tyder på att sambandet är mer komplext och beror bland annat på vari inkomstfördelningen som ojämlikheterna uppstår.

2.4 Skillnader i inkomstfördelning mellan länder

En tredje infallsvinkel är vad som förklarar skillnader i inkomstfördelning mellan länder och inom länder över tiden. Li et al. (1998) finner att graden av jämlikhet är relativt stabil över tiden, vilket beror på att jämlikheten bestäms av faktorer som skiljer sig kraftigt åt

¹ Ginikoefficienten mäter hur jämnt ett lands samlade inkomster är fördelade mellan invånarna. Koefficienten kan teoretiskt variera mellan 0 och 1. Om alla individer har samma inkomst är koefficienten lika med 0. Om alla inkomster är koncentrerade till enda individ är inkomstspridningen maximal och koefficienten lika med 1. Ginikoefficienten definieras som den andel av landets samlade inkomster som behöver omfördelas för att varje individs inkomster ska bli helt lika. En koefficient på 0,25 innebär således att 25 % av de samlade inkomsterna behöver omfördelas för att alla invånare ska få samma inkomst.

mellan länder men som är stabila inom länder. Inkomstfördelningen inom länder förändras alltså långsamt och bestäms av en komplex sammansättning av faktorer baserade på politisk ekonomi och ickefungerande kreditmarknader.²

En central fråga som vi hittills inte har berört i rapporten är vilka samhällspolitiska mål som diskussionen tillväxt och inkomstfördelning ska utgå ifrån. Jämförelsen mellan olika länder visar att det finns relativt stora variationer i såväl den absoluta inkomstnivån som fördelningen av inkomsten mellan ett lands invånare (se avsnitt 4 nedan). Sett från detta perspektiv, vilka förändringar är det egentligen Sverige ska sträva efter? Finns det t.ex. något egenvärde i att skapa en jämnare fördelning? Eller är det en ökad ekonomisk trygghet för de inkomstsvagaste grupperna som är målet? Innebär det i så fall att en förbättrad utveckling för de inkomstsvagaste grupperna kan vara önskvärd även om det innebär att de starkaste grupperna får det ännu bättre ställt, dvs. om fördelningen blir mer ojämn? Med andra ord, ska vi undvika att säkerställa en jämnare fördelning om det leder till att samtliga grupper, inklusive de inkomstsvagaste, får det sämre ställt? Om målkonflikter av detta slag uppstår, vilka mål väger tyngst?

² Nyligen har en fjärde grupp ekonomer intresserat sig för den kombinerade effekten på tillväxt och fördelning. De tidigare två strömningarna har i princip isolerat en av storheterna och studerat hur olika faktorer påverkar denna. Tillskillnad mot detta tillvägagångssätt menar denna fjärde grupp att tillväxt och fördelning måste analyseras simultant.

3. Tillgång till data

Till skillnad från annan ekonomisk makrostatistik såsom bruttonationalprodukt, priser och växelkurser, finns det ingen enkel och vedertagen internationell standard för data rörande inkomstfördelning. Källor och metoder varierar mellan länder, men även inom länder över tiden. Under senare år har dock en rad ambitiösa projekt med syfte att öka jämförbarheten mellan länder vuxit fram. I detta sammanhang bör bland annat Luxembourg Income Study (LIS), OECD och UNU/WIDER (United Nations University/World Institute for Development Economics Research) nämnas.

3.1 World Income Inequality Database

Deninger och Squire (1997) sammanställde den första större globala databasen innehållande inkomstfördelningsstatistik. Databasen har sedan tagits över och uppdaterats av UNU/WIDER och går nu under namnet World Income Inequality Database (WIID).

WIID är en form av meta-databas som innehåller statistik från en rad andra mindre databaser. Att använda statistiken rakt av är därför vidhäftat med en rad svårigheter eftersom den härstammar från olika källor och potentiellt använder olika mått. Den bakomliggande målsättningen har dock varit att i så hög grad som möjligt skapa jämförbar data baserad på ekvivalenta inkomstmått.

Det inkomstmått som företrädesvis används är baserat på de kriterier som den grupp av experter – Canberra gruppen – rekommenderade i sin slutrapport. Denna grupps målsättning var just att skapa internationella standarder för praktiska och konceptuella frågeställningar kring framtagning av inkomstfördelningsstatistik. Enligt standarden bör inkomstbegreppet baseras på: 1) Löneinkomst, 2) Företagarinkomst, 3) Kapitalinkomst och 4) Nettotransfereringar. Vidare bör hushållet vara den statistiska basenheten och inkomsten justeras efter hushållens storlek så att ett per capita mått kan erhållas.

Baserat på detta inkomstmått redovisas Ginikoefficienter, medelinkomster samt de olika inkomstgruppernas del av de totala inkomsterna i databasen. Statistiken i databasen är indelad efter kvalitet med avseende på hur tillförlitliga och hur väl källorna kan anses uppfylla de fastställda kriterierna. En av de ingående databaser som infriar den högsta kvalitetsstämpeln och som dessutom innehåller en rad, för denna studie intressanta, jämförelseländer är Luxembourg Income Study.

3.2 Luxembourg income study (LIS)

Luxembourg Income Study (LIS) har sedan 1983 samlat in data från nationella hushållsundersökningar i en rad västländer däribland Sverige. Databasen bygger alltså på inkomststatistik hämtade ur nationella mikrodatabaser utifrån enhetliga definitioner och kriterier. För Sveriges del kommer datan från körningar i Inkomstfördelningsundersökningen, (HINK-HEK) från åren 1981, 1987, 1992, 1995 samt 2000.

Nackdelen med LIS är att den kompletta databasen främst är tillgänglig för forskning, varför vi använt de mått från LIS som finns redovisade i WIID. I WIID finns dock de mått som torde vara intressanta för föreliggande studie, nämligen disponibel medelinkomst för länderna som helhet samt inkomstandelarna per decil. Vad som mer ingående ryms i inkomstmåttet finns redovisat i Appendix A.

3.3 OECD

En alternativ källa på området är de inkomstspridningsstudier som OECD sedan slutet på 1970-talet presenterat. De första studierna bygger på data från LIS, medan de senare bygger på specialkörningar ur nationella hushållsundersökningar och andra mikrodata-baser. Anledningen är att OECD bedömde LIS som otillräckligt.

Nackdelen med OECD-databasen är att tiden mellan varje undersökningstillfälle är relativt lång, varför statistiken inte tar hänsyn till kortsiktiga förändringar i inkomstfördelningen. Ett ytterligare problem är att databasen inte innehåller något samlat mått beskrivande nivån på inkomsterna.

3.4 Eurostat

Ett ytterligare alternativ är den databas som Eurostat skapat under namnet European Community Household Panel. En svaghet beträffande denna databas är att den för Sveriges del endast har data för åren 1996-2001. Databasen är därför inte speciellt lämplig för frågeställningar av mer dynamisk natur.

4. Tillväxt och inkomstfördelning i Sverige och omvärlden

I det följande redovisar vi utvecklingen av inkomster för olika inkomstgrupper i Sverige och i en rad länder i omvärlden.

4.1 Inkomstfördelning och relativa inkomster

I tabell 4.1 nedan finns en mycket kortfattad beskrivning av utvecklingen av Sveriges ekonomi och inkomstfördelning sedan 1950-talet. De första decennierna efter kriget uppvisade Sverige en mycket god ekonomisk utveckling samtidigt som inkomstfördelningen blev jämnare, vilket visas av den kraftigt minskande Ginikoefficienten³. Den rekordsnabba tillväxttakten avstannade runt 1970 och sedan dess har ekonomin vuxit i en mer maklig takt. Inkomstskillnaderna fortsatte dock att minska in på 1980-talet, men har sedan dess ökat något. Det är dock värt att notera att nivån på inkomstskillnaderna på 1990-talet fortfarande låg under nivån som rådde på 1970-talet.

Tabell 4.1. Genomsnittlig tillväxt och Ginikoefficient i Sverige

	Genomsnittlig tillväxt	Genomsnittlig Ginikoefficient
1951 - 1960	3,0%	54,7
1961 - 1970	3,7%	46,9
1971 - 1980	1,7%	30,7
1981 - 1990	2,3%	22,5
1991 - 2000	1,7%	26,5

Källa: Penn World Table, och WIID

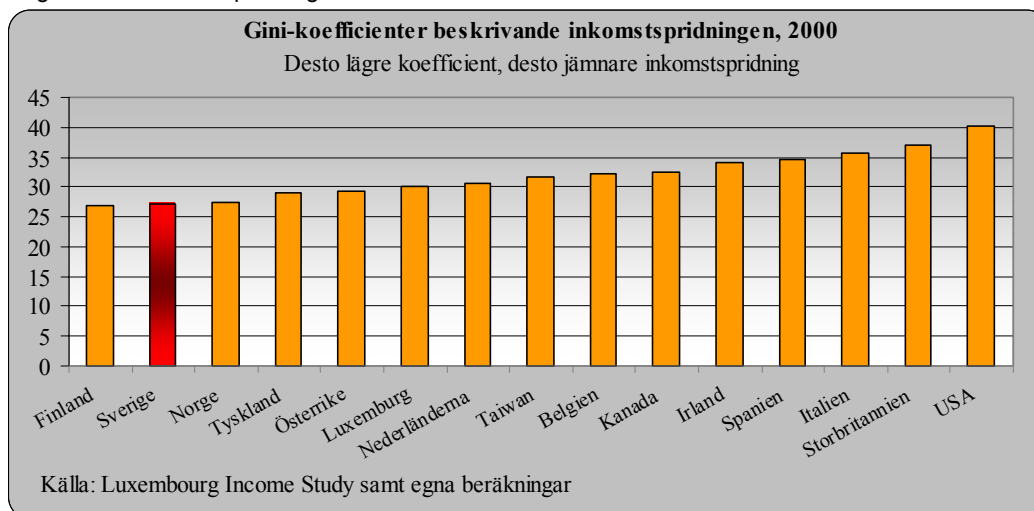
Resultaten av Voitchovsky's (2003) studie (se avsnitt 2.3 ovan) pekar på att en utveckling där de riktigt rika blir rikare, men där inkomsterna i övrigt är relativt jämnt fördelade tycks ha positiva effekter för tillväxtpotentialen, medan en situation där ojämlikheten härrör från inkomstfördelningens nedre del kan förväntas ha mer negativa effekter. Utifrån detta perspektiv behöver inte den översta decilens kraftiga inkomstutveckling under de senaste decennierna i Sverige vara speciellt oroväckande när det gäller möjligheterna för framtida tillväxt.

I ett internationellt perspektiv har Sverige en mycket jämn inkomstfördelning, något som framgår tydligt av diagram 4.1 nedan där Ginikoefficienten för 14 industrialiserade länder

³ Se fotnot 1 för definition.

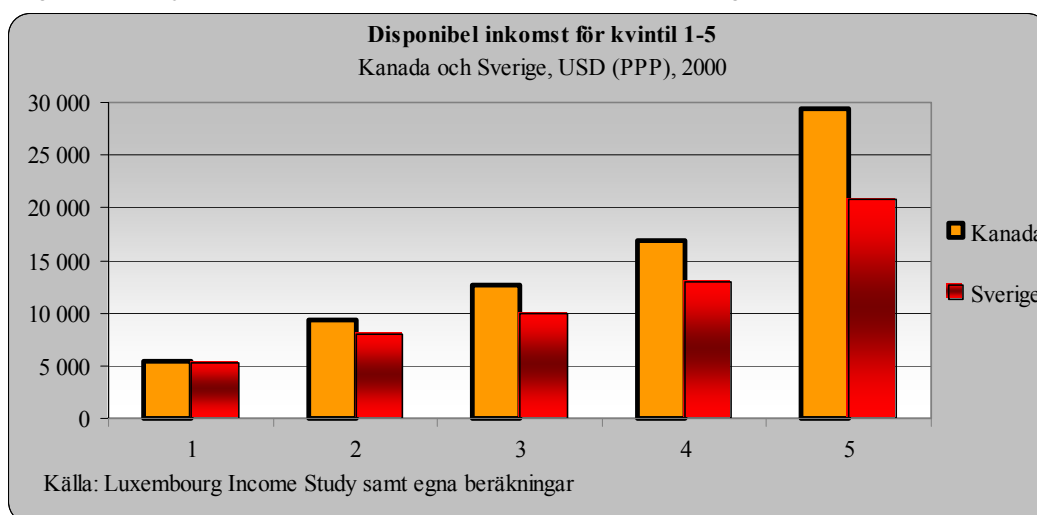
samt Taiwan runt år 2000 finns redovisade. Endast Finland hade runt millennieskiftet en mer jämnt fördelad inkomst och Sveriges Ginikoefficient på 27,2 är långt under genomsnittet för samtliga länder på 31,9.

Diagram 4.1 Inkomstspridning i 15 länder

Sverige har alltså trots en ojämnare inkomstfördelning under 1990-talet fortfarande en mycket sammanpressad inkomststruktur. Detta behöver dock inte betyda att den fattigaste delen av befolkningen i Sverige har högre inkomster än den fattigaste delen av befolkningen i länder med en ojämnare inkomstfördelning. Jämförelsen med Kanada i diagram 4.2 nedan åskådliggör detta förhållande tydligt.

Diagram 4.2 En jämförelse av disponibel inkomst i Kanada och Sverige

Trots att inkomststrukturen är mer sammanpressad i Sverige jämfört med i Kanada är medelinkomsten för samtliga kvintiler högre i Kanada än för motsvarande grupper i Sverige. Första kvintilen, dvs. de 20 % av befolkningen som har lägst medelinkomst, har

en genomsnittlig disponibel inkomst som är 2 % högre än motsvarande för Sverige. Femte kvintilen, det vill säga de 20 % som har högst medelinkomst, har en genomsnittlig disponibel inkomst som är drygt 40 % högre än motsvarande för Sverige.⁴

Nedan följer diagram över disponibel inkomst för första kvintilen, femte kvintilen, samt kvintil 2-4 för de 12 länder som det i Luxembourg Income Study finns statistik för avseende år 2000.

Diagram 4.3 Disponibel inkomst för första kvintilen i 12 länder

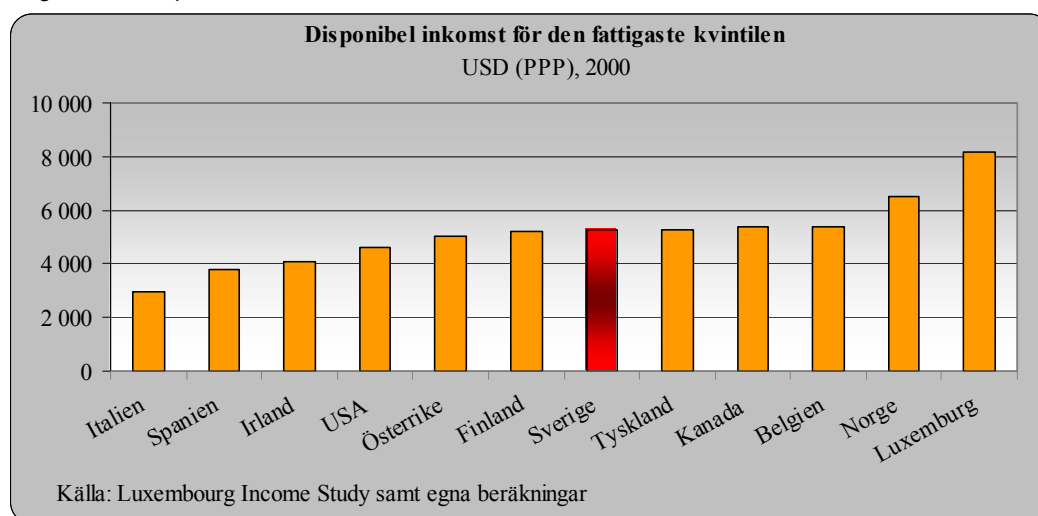
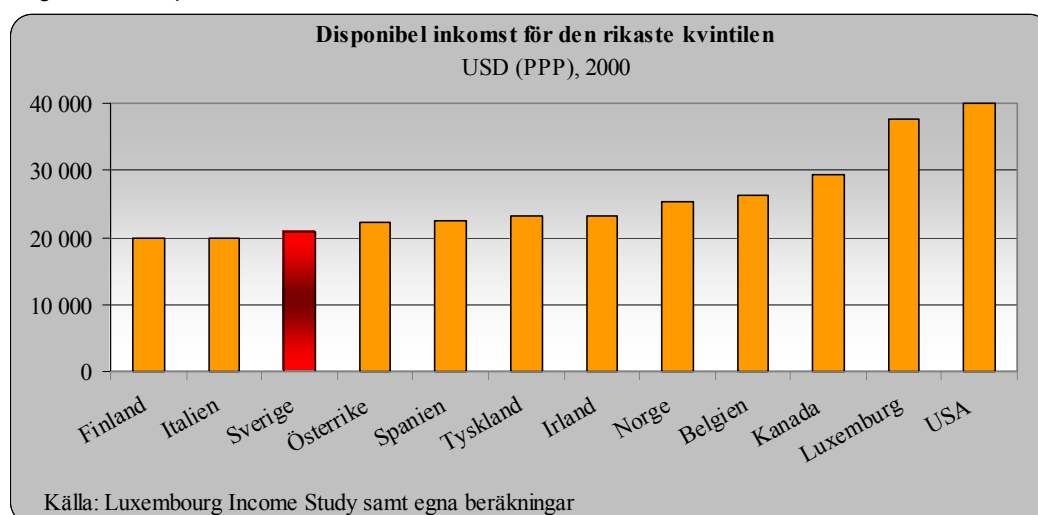
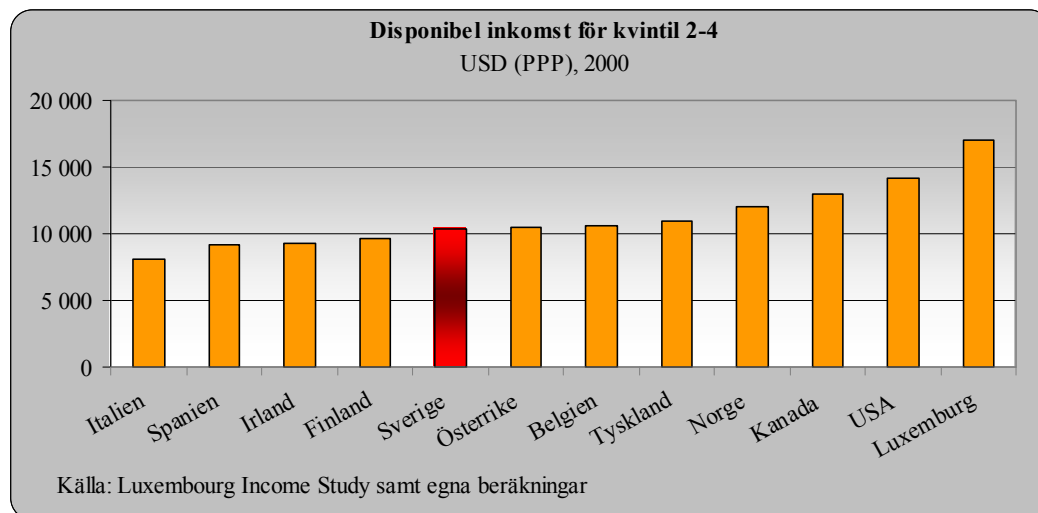

Diagram 4.4 Disponibel inkomst för femte kvintilen i 12 länder

⁴ Statistiken är uttryckt i köpkraftsjusterad (PPP), konsumtionsbaserad USD.

Diagram 4.5 Disponibel inkomst för kvintil 2-4 i 12 länder

Om vi väljer att enbart jämföra medelinkomsten för den fattigaste kvintilen, det vill säga kvintil 1, visar det sig att Sverige hamnar någonstans i mitten. Jämför vi istället medelinkomsten för den rikaste kvintilen, kvintil 5, visar det sig att det är få länder där medelinkomsten är lägre än i Sverige. Enbart i Finland och Italien har höginkomsttagare en lägre disponibel inkomst. I exempelvis USA är inkomsterna för denna grupp i det närmaste dubbelt så stora som i Sverige. Jämför vi den disponibla inkomsten för de tre övriga kvintilerna, det vill säga de 60 procent i mitten på inkomstskalan, framgår det av diagram 4.5 att Sverige är ett ganska medelmåttigt land för medelinkomsttagare.

4.2 Förändringar över tiden i Sverige och internationellt

Med avsikt att åskådliggöra förhållandet mellan ekonomisk tillväxt och jämlikhet över tiden har inkomstutvecklingen för respektive decil (10 %) räknats fram för en rad länder. Vi har i det avseendet använt oss av statistiken över disponibel inkomst från Luxembourg Income Study. Medelinkomsten för respektive decil har beräknats för att därefter räknas om till 1995 års priser med hjälp av respektive lands implicita deflator för hushållens konsumtionsutgifter. För att erhålla jämförbara serier har sedan serierna uttryckts i 1995 års köpkraftsjusterade dollar. Då syftet är att studera inkomstnivåer för privatpersoner har köpkraftsjusteringen utförts med hjälp av konsumtionsbaserad PPP.⁵

I tabell B1 i appendix B finns inkomstutvecklingen, samt BNP-tillväxten för de olika inkomstgrupperna presenterade land för land.

I Sverige tycks utvecklingen ha följt ett cykliskt mönster där perioder av god ekonomisk tillväxt, såsom slutet på 1980-talet och slutet på 1990-talet inneburit ökade inkomster för

⁵ Val av deflator är baserat på OECD:s riktlinjer i Economic Outlook Database Inventory, EO77, June 2005 Version. Data avseende deflator för hushållens konsumtionsutgifter är hämtade från OECD Economic Outlook Database för samtliga länder förutom Taiwan. För Taiwan är deflatorstatistiken hämtad från Directorate-General of Budget, Accounting and Statistics. Köpkraftsjusterad, konsumtionsbaserad PPP är hämtad från Penn World Tables.

de lägsta decilerna och de högsta decilerna. Samtidigt har inkomsterna under högkonjunkturerna inte utvecklats lika snabbt för de mellersta decilerna. Under lågkonjunkturerna i början på 1980-talet föll realinkomsterna för den lägsta decilen, samtidigt som den näst lägsta decilens inkomster stagnerade och inkomsterna för de högre decilerna ökade. 1990-talskrisen innebar en generell inkomstnedgång, som dock var mest kännbar för de lägsta decilerna.

Den sammanslagna utvecklingen mellan 1981 och 2000 döljer alltså ett intressant mönster som skiljer sig åt mellan perioder av hög- och lågkonjunktur. Tydligt är dock att de lägsta decilernas inkomster under den studerade perioden har utvecklats anmärkningsvärt sämre än inkomsterna för övriga delen av befolkningen. På motsvarande sätt har de högsta decilerna haft en klart bättre inkomstutveckling än övriga befolkningen.

Tabell 4.2. Disponibel inkomst och BNP, genomsnittlig årlig procentuell förändring i Sverige

Land	Tidsperiod	Decil 1	Decil 2	Decil 3	Decil 4	Decil 5	Decil 6	Decil 7	Decil 8	Decil 9	Decil 10	Medel- inkomst	BNP per capita
Sverige	1981 - 1987	-1,8%	0,0%	0,5%	0,8%	1,1%	1,5%	2,0%	2,0%	1,8%	3,0%	1,5%	2,6%
	1987 - 1992	2,9%	2,3%	2,3%	2,1%	2,0%	1,8%	1,6%	2,1%	2,6%	3,6%	2,4%	0,0%
	1992 - 1995	-4,1%	-3,4%	-3,1%	-2,6%	-2,2%	-2,1%	-2,4%	-2,7%	-2,8%	-2,7%	-2,7%	1,6%
	1995 - 2000	2,8%	1,3%	1,3%	1,3%	1,1%	1,1%	1,2%	1,6%	2,1%	4,1%	2,0%	2,7%
	1981 - 2000	0,2%	0,4%	0,6%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,2%	1,4%	2,5%	1,2%	1,8%

En liknande utveckling kan skönjas i andra länder, bland annat Norge, Storbritannien och USA, vilket framgår av tabellen nedan. Även för dessa länder har inkomsterna för låginkomsttagarna fluktuerat med konjunkturer. De bakomliggande orsakerna till detta mönster är givetvis flera, men faktorer som ökad arbetslöshet och ökat bidragsberoende under lågkonjunkturer kan ha bidragit.

Tabell 4.3. Disponibel inkomst och BNP, genomsnittlig årlig procentuell förändring

Land	Tidsperiod	Decil 1	Decil 2	Decil 3	Decil 4	Decil 5	Decil 6	Decil 7	Decil 8	Decil 9	Decil 10	Medel- inkomst	BNP per capita
Norge	1979 - 1986	6,3%	6,8%	4,9%	5,9%	6,1%	6,2%	6,4%	6,7%	7,3%	8,2%	6,8%	3,2%
	1986 - 1991	0,7%	0,1%	2,4%	1,3%	1,3%	1,1%	1,1%	1,1%	1,2%	2,0%	1,3%	0,9%
	1991 - 1995	-0,8%	0,2%	0,5%	0,5%	0,3%	0,4%	0,2%	0,4%	0,4%	0,9%	0,4%	3,3%
	1995 - 2000	3,8%	3,5%	3,5%	3,3%	3,3%	3,4%	3,7%	3,7%	3,6%	5,6%	4,0%	2,5%
	1979 - 2000	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%	3,3%	3,4%	3,6%	4,7%	3,6%	2,5%

Storbritannien	1979 - 1986	-3,0%	-0,4%	0,6%	1,0%	1,3%	1,6%	1,7%	1,6%	1,5%	2,8%	1,5%	1,5%
	1986 - 1991	4,6%	1,8%	1,6%	2,2%	2,3%	2,8%	3,4%	4,0%	4,8%	6,0%	4,0%	1,9%
	1991 - 1994	-2,9%	-0,8%	0,1%	0,3%	0,5%	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,2%	0,0%	2,2%
	1995 - 1999	6,8%	3,8%	3,1%	3,0%	3,1%	3,2%	3,3%	3,3%	3,4%	4,6%	3,7%	2,5%
	1979 - 1999	0,8%	0,9%	1,3%	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,3%	3,4%	2,3%	1,9%
USA	1979 - 1986	-0,2%	0,0%	0,6%	0,9%	1,3%	1,6%	1,8%	2,1%	2,3%	2,7%	1,8%	1,7%
	1986 - 1991	1,1%	0,4%	-0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,0%	0,1%	0,3%	0,5%	0,3%	1,4%
	1991 - 1994	-0,7%	0,3%	0,5%	0,4%	0,4%	0,8%	1,0%	1,4%	1,5%	3,6%	1,6%	2,5%
	1994 - 1997	4,2%	3,9%	2,9%	2,5%	2,5%	2,3%	2,5%	2,5%	2,8%	6,8%	3,9%	2,7%
	1997 - 2000	4,2%	3,6%	3,6%	3,7%	3,6%	3,3%	3,1%	3,0%	3,0%	2,5%	3,0%	3,3%
1979 - 2000	1,3%	1,2%	1,2%	1,3%	1,4%	1,5%	1,5%	1,7%	1,9%	2,8%	1,9%	2,1%	

Mönstret som länderna ovan visar återfinns *inte* för urvalets samtliga länder. Finland kan lyftas fram som ett land som inte delar dessa erfarenheter (se tabell 4.4. nedan).

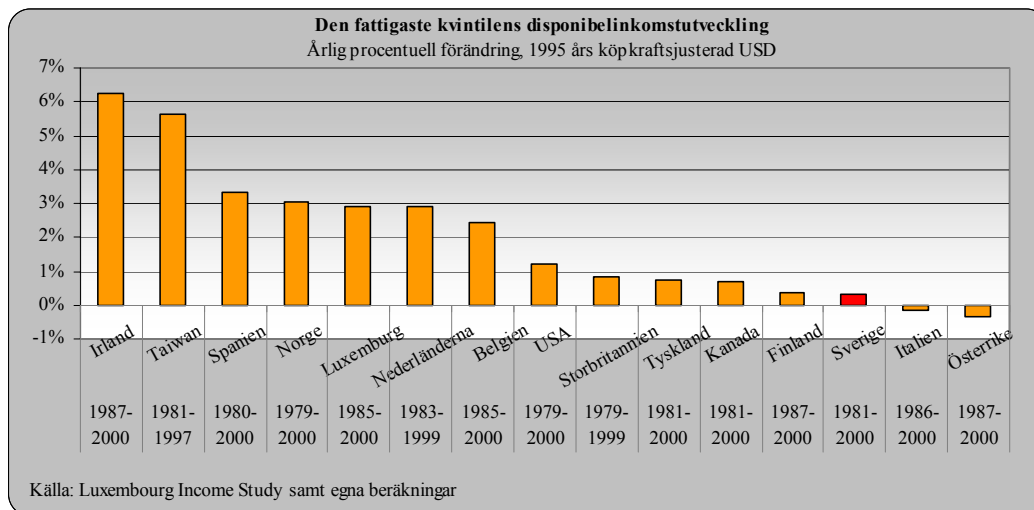
Visserligen lyfte inkomsterna för de lägre inkomstgrupperna kraftigt under slutet av 1980-talet men dessa grupper drabbades inte hårdare än övriga befolkningen, snarare tvärtom, under 1990-talets början. Inkomsterna för de lägre decilerna uppvisade också till skillnad mot Sverige en mycket svag utveckling i uppgångsfasen under 1990-talets senare hälft. Det visar att korrelationen mellan inkomstutvecklingen för olika deciler och konjunktorens upp- och nedgångar i Sverige inte nödvändigtvis indikerar ett orsakssamband. Bland annat kan ”tredje faktorer” vara närvarande som har en större inverkan på såväl inkomstfördelning som landets långsiktiga tillväxttrend och tillfälliga fluktuationer kring denna trend.

Tabell 4.4 Disponibel inkomst och BNP, genomsnittlig årlig procentuell förändring

Land	Tidsperiod	Decil 1	Decil 2	Decil 3	Decil 4	Decil 5	Decil 6	Decil 7	Decil 8	Decil 9	Decil 10	Medel- inkomst	BNP per capita
Finland	1987 - 1991	3,6%	3,4%	3,4%	3,2%	3,2%	3,3%	3,3%	3,6%	3,8%	4,1%	3,6%	0,3%
	1991 - 1995	-1,5%	-2,7%	-2,8%	-3,0%	-3,0%	-3,2%	-3,1%	-3,2%	-2,8%	-1,4%	-2,6%	0,1%
	1995 - 2000	-0,7%	0,4%	1,0%	1,4%	1,7%	1,8%	2,1%	2,4%	2,5%	4,1%	2,2%	4,8%
	1987 - 2000	0,4%	0,3%	0,5%	0,6%	0,6%	0,7%	0,9%	1,0%	1,2%	2,4%	1,1%	2,0%

Beträffande nivån på tillväxten för ländernas olika inkomstgrupper kan konstateras att de lägsta decilerna i Sverige har haft en mycket dålig inkomstutveckling under den studerade perioden. Den kvintil med lägst inkomster i Sverige har i själva verket haft en sämre inkomstutveckling än motsvarande kvintil i samtliga av de 15 studerade länderna, med undantag för Italien och Österrike.

Diagram 4.6 Utvecklingen av disponibel inkomst för första kvintil

Skälet till den första kvintilens dåliga inkomstutveckling i Sverige är, av statistiken att döma, de starkt sjunkande inkomsterna under lågkonjunkturerna i början av 1980-talet respektive början av 1990-talet kombinerat med relativt svaga inkomstförbättringar under högkonjunkturåren i slutet av 1980-talet respektive senare hälften av 1990-talet.

En möjlig förklaring till detta är att inkomsterna för den första kvintilen för Sveriges del tenderar att vara relaterade till det offentliga transfereringssystemet. Om en större andel av de människor som befinner sig i den första kvintilen var delaktiga på arbetsmarknaden skulle med stor sannolikhet även inkomstutvecklingen för dessa ha varit mer fördelaktig.

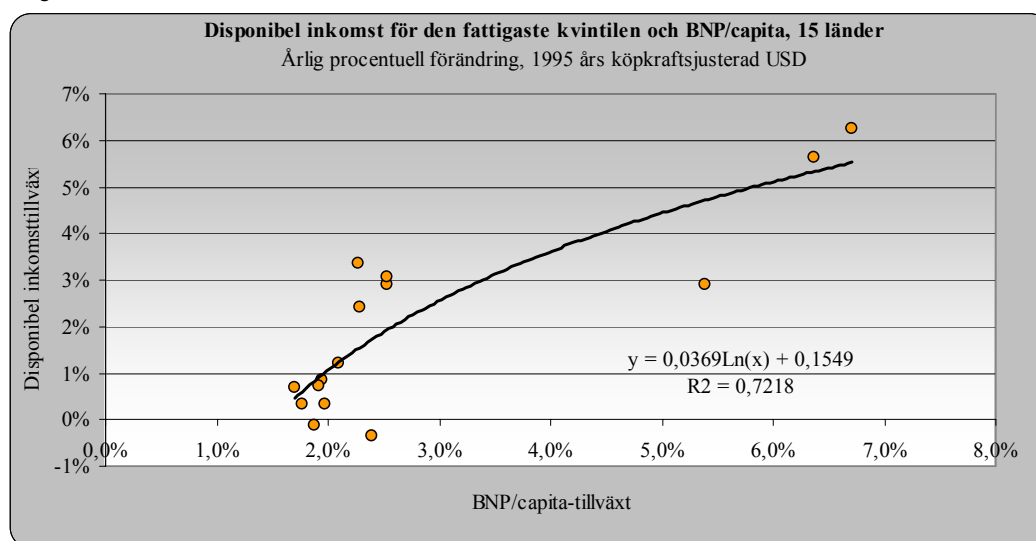
Samtidigt bör påpekas att utvecklingen för den rikaste kvintilens inkomster har varit mer snarlik den i övriga länder. En orsak till detta kan vara att det på lång sikt, i en allt mer internationaliserad ekonomi, är allt svårare att låta de högsta inkomstnivåerna avvika från internationellt gångbara lönenivåer.

Inkomstutvecklingen per inkomstgrupp följer dock ett annat mönster om vi studerar länder som Norge, Spanien, Irland och Taiwan, vilka alla haft en betydligt högre ekonomisk tillväxttakt under perioden. I dessa länder är inkomstutvecklingen betydligt mer jämnt fördelad mellan samhällets inkomstgrupper – utvecklingen för de lägsta grupperna har i Spanien och Irlands fall till och med varit högre än för samhället i övrigt. Statistiken ger oss tyvärr ingen direkt indikation på vad det är som driver dessa skillnader i inkomstutveckling, men en tänkbar orsak är att inkomsterna för de lägre grupperna i dessa länder började från väldigt låga nivåer. En annan tänkbar orsak är att perioder av hög ekonomisk tillväxt tenderar att generera en god sysselsättningstillväxt, vilket ger

människor som tidigare stod utanför arbetsmarknaden större möjlighet att inkluderas på arbetsmarknaden. Den svenska sysselsättningen inom privat sektor ökade enbart med 0,2 procent per år under perioden. Detta kan jämföras med en genomsnittlig årlig ökningstakt på 0,9 procent i Spanien, eller en genomsnittlig årlig ökningstakt på 3,4 procent i Irland.

Den statistik vi har undersökt pekar på ett positivt samband mellan den första kvintilens disponibla inkomst och ekonomisk tillväxt på lång sikt. Inte minst för länder med en relativt medelmåttig ekonomisk tillväxt tenderar relativt små ökningar av den ekonomiska tillväxten generera betydande inkomstökningar för den första kvintilen sett över ett längre perspektiv.

Diagram 4.7 Samband mellan första kvintilens inkomst och ekonomisk tillväxt

Enligt våra beräkningar tenderar en genomsnittlig ekonomisk tillväxt på mindre än 1,6 procent per år att generera en stagnerande eller rentav fallande inkomstutveckling för låginkomsttagare, samtidigt som en dubbelt så hög ekonomisk tillväxt (3,2 procent) tenderar att generera inkomstökningar på nästan 3 procent per år.

Den ekonomiska tillväxten påverkar inkomstutvecklingen på åtminstone två sätt. För det första innebär en hög ekonomisk tillväxt att företagens löneutrymme förbättras, vilket i sin tur medför löneökningar. För det andra innebär en hög ekonomisk tillväxt att förutsättningarna för en god sysselsättningsutveckling förbättras, vilket bland annat innebär att fler människor kan inkluderas på arbetsmarknaden. Det är antagligen det andra alternativet som spelar störst roll för svenska låginkomsttagare, som i hög utsträckning försörjs via transfereringssystemet. Genom att gå från en försörjning från transfereringssystemet till försörjning från arbete förbättras möjligheterna till en god inkomstutveckling.

För att en hög ekonomisk tillväxt ska kunna generera en god sysselsättningsutveckling krävs dock en hög grad av flexibilitet på arbetsmarknaden, kombinerat med tillräckligt starka incitament för arbetstagare att anställas och arbetsgivare att anställa. Det bör i det

sammanhanget påpekas att det finns studier som tyder på att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning är svagare i Sverige än i övriga OECD-länder.⁶

⁶ Se Henrekson och Davis (2006).

5. Avslutande kommentarer

Den huvudsakliga målsättningen med denna rapport har varit att belysa hur vinsterna av ekonomisk tillväxt fördelas mellan samhällets olika inkomstgrupper. Baserat på tidigare empirisk forskning förefaller det som att de inkomstsvagaste grupperna får en lika stor del av tillväxten som övriga grupper. För att komplettera denna generella bild har vi i denna rapport lyft fram hur utvecklingen sett ut i Sverige under de senaste två decennierna. Vid en första överblick pekar statistiken på att utvecklingen av disponibel inkomst har varit svagare för de fattigaste inkomstgrupperna än för samhället i övrigt under den studerade perioden. Vidare framgår det av statistiken att inkomstutvecklingen för den fattigaste inkomstgruppen har varit svagare i Sverige än i de flesta andra länder. Genom att använda en finare periodisering visar det dock sig att detta knappast beror på en för hög tillväxttakt som skett på bekostnad av de svagare grupperna. Tvärtom skulle det istället kunna hävdas att det är bristen på ekonomisk tillväxt och sysselsättningstillväxt under långa perioder som skapat denna utveckling.

I perioder av gynnsamma förhållanden har utvecklingen för de lägre inkomstkategorierna varit stark, medan i perioder med svag tillväxt har dessa grupper fallit efter. Både i detta avseende och i avseende på inkomstutvecklingen i stort så påminner Sverige mycket om andra jämförbara länder som uppvisat en liknande tillväxttakt under perioden. Dock pekar statistiken på att utvecklingen för de lägre inkomstkategorierna har varit relativt sett svagare i Sverige i förhållande till andra länder under såväl hög- som lågkonjunktur. Ett skäl till detta kan vara att den svenska arbetsmarknaden inte har förmått skapa jobb i särskilt stor utsträckning.

I länder som under perioden har haft en högre tillväxttakt tycks tillväxten i högre utsträckning komma de svagare grupperna till godo. Sammanfattningsvis förefaller det, baserat på tidigare forskning och den statistik som presenterats i denna rapport, som att en starkare ekonomisk utveckling mycket väl kan leda till en bättre utveckling för de lägsta inkomstgrupperna, både i absoluta termer och relativt andra inkomstgrupper i landet.

Orsaks- och verkanssambanden mellan tillväxt och inkomstfördelning är komplexa. Av den empiriska forskningen att döma är det knappast inkomstfördelningens jämnhet i sig som är den mest avgörande faktorn för tillväxtens utveckling. Snarare finns det faktorer som påverkar såväl tillväxten som inkomstfördelningen. Vi lever i en globaliserad värld med snabba strukturomvandlingar och ökad internationell konkurrens. En ekonomisk politik som stöder denna strukturomvandling, som skapar förutsättningar för företag att etableras och nå framgång i branscher med hög produktivitetstillväxt, t.ex. genom att stöda samarbeten kring produktutveckling och innovationer, kan t.ex. driva den ekonomiska tillväxten framåt och samtidigt bidra till att även låginkomsttagare får en tryggare ekonomisk framtid. Den stora utmaningen torde ligga i att skapa förutsättningar för företag att erbjuda attraktiva arbeten till konkurrenskraftiga löner för dem som idag står utanför arbetsmarknaden samtidigt som incitamenten att arbeta för dem som står utanför arbetsmarknaden stärks.

Referenser

Aghion P, Caroli E och Garcia-Penalosa C (1999) Inequality and Economic Growth: The Perspective of the New Growth Theories, *Journal of Economic Literature*

Alesina, A. och D. Rodrik (1994), "Distributive Politics and Economic Growth," *Quarterly Journal of Economics*, 109, 465-490.

Banerjee, Abhijit och Esther Duflo (2003), "Inequality and Growth: What Can the Data Say?" *Journal of Economic Growth*, Vol. 8, 267-299

Barro, Robert J. (2000), "Inequality and Growth in a Panel of Countries." *Journal of Economic Growth*. Vol. 5, Number 1, 5-32.

Canberra gruppen (2001). *Final Report and Recommendations*. Ottawa: Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra group.

Clarke, George (1995), "More evidence on Income Distribution and Growth", *Journal of Developmental Economics* 47, 403-27

Deininger, K. och L. Squire (1996), "A New Data Set Measuring Income Inequality", *World Bank Economic Review*, Vol.10, No.3, 565-91.

Deininger, K. och L. Squire (1998), "New Ways of Looking at Old Issues: Inequality and Growth", *Journal of Development Economics*, Vol.57, No.2, 259-87.

Dollar, D. & Kray, A. (2000), "Growth is Good for the Poor", World Bank, Washington DC.

Forbes, K. (2000) , "A Reassessment of the Relationship Between Inequality and Growth", *The American Economic Review* 87, 363-382.

Förster, M. och M. Mira d'Ercole (2005), "Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990s", *Oecd Social, Employment and Migration Working Papers* No. 22

Henrekson, Magnus och Davis, Steven J. (2006), "*Tillväxten och sysselsättningen i 90-talskrisens kölvatten*", I R. B. Freeman, B. Swedenborg och R. Topel, red., *Att reformera välfärdsstaten*. NBER Rapporten II. Stockholm: SNS Förlag 2006, 125-140.

Heston, Alan, Summers, Robert och Aten, Bettina (2002), *Penn World Table Version 6.1*, Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania (CICUP)

Kuznet, Simon (1955). "Economic Growth and Income Inequality." *American Economic Review*, March, 45(1), 1-28.

Leamer, E., H. Maul, S. Roelriguez, och P. Schott. (1999). "Does Natural Resource Abundance Increase Latin American Income Inequality?" *Journal of Development Economics* 59, 3-42.

Li, Hongyi, Squire, Lyn och Zou, Heng-fu (1998) 'Explaining International and Intertemporal Variations in Income Inequality', *Economic Journal* 108, 26-43.

Lindbeck, Assar (1998), How Can Economic Policy Strike a Balance between Economic Efficiency and Income Equality? In: *Income Inequality: Issues and Policy Options*, The Federal Reserve Bank of Kansas City

Nahum, Ruth-Aida (2005), *Income Inequality and Growth: A Panel Study of Swedish Counties 1960-2000*, Working Paper 2005:8, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet

OECD, *Economic Outlook Database Inventory* (2005), EO77, June 2005 Version.

Persson, Torsten och Tabellini, Guido (1994). "Is Inequality Harmful for Growth?," *American Economic Review*, vol. 84(3), 600-621.

Ravallion, Martin (2001), "Growth, inequality, and poverty: looking beyond the averages." *World. Development*, 29(11), 1803-15

Spilimbergo, A., J. L. Londono, och M. Szekely. (1999). "Income Distribution, Factor Endowments, and Trade Openness," *Journal of Development Economics* 59, 77-101.

Voitchovsky, Sara (2003), "Does the Profile of Income Inequality Matter for Economic Growth?", *Luxembourg Income Study Working Papers*, No. 354.

Bilaga

LIS

LIS SUMMARY INCOME VARIABLES

VARIABLE DEFINITION		VARIABLE NAME		
+	Gross wages and salaries	V1*		
+	Farm self-employment income	V4	= SELFI	
+	Non-farm self-employment income	V5		
=	Total Earnings		EARNING	
+	Cash property income	V8		
=	Factor Income		FI	
+	Private occupational pensions	V32	= PENSOI	
+	Public sector pensions	V33		
=	Market Income		MI	
+	Social Retirement benefits	V19**	=SOCI	S O C I A L T R A N S I
+	Child or family allowances	V20**		
+	Unemployment compensation	V21**		
+	Sick pay	V16		
+	Accident pay	V17		
+	Disability pay	V18		
+	Maternity pay	V22**		
+	Military/vet/war benefits	V23		
+	Other social insurance	V24**		
+	Means-tested cash benefits	V25**		
+	Near-cash benefits	V26**		
+	Alimony or Child Support	V34	= PRIVATI	
+	Other regular private income	V35**		
+	Other cash income	V36		
=	Total Gross Income		GI	
-	Mandatory contributions for self-employed	V7	= PAYROLL	
-	Mandatory employee contribution	V13		
-	Income tax	V11		
=	Disposable Income		DPI	

Tabell B1. Inkomstillväxt per land och inkomstgrupp

Land	Tidsperiod	Decil 1	Decil 2	Decil 3	Decil 4	Decil 5	Decil 6	Decil 7	Decil 8	Decil 9	Decil10	Medelinkomst	BNP
Belgien	1985 - 1988	1,6%	1,4%	1,4%	2,2%	1,3%	2,3%	0,5%	2,7%	0,7%	3,5%	1,9%	3,2%
Belgien	1988 - 1992	0,2%	3,0%	2,4%	2,3%	2,2%	1,7%	2,7%	2,6%	0,4%	2,1%	2,0%	2,2%
Belgien	1992 - 1997	1,7%	2,3%	2,8%	3,0%	2,9%	2,8%	2,9%	3,2%	3,6%	4,7%	3,3%	1,5%
Belgien	1997 - 2000	6,0%	3,9%	3,7%	3,2%	3,2%	3,6%	3,1%	4,0%	3,8%	16,1%	6,6%	2,9%
Belgien	1985 - 2000	2,1%	2,6%	2,6%	2,7%	2,5%	2,6%	2,4%	3,1%	2,2%	5,9%	3,3%	2,3%
Finland	1987 - 1991	3,6%	3,4%	3,4%	3,2%	3,2%	3,3%	3,3%	3,6%	3,8%	4,1%	3,6%	0,3%
Finland	1991 - 1995	-1,5%	-2,7%	-2,8%	-3,0%	-3,0%	-3,2%	-3,1%	-3,2%	-2,8%	-1,4%	-2,6%	0,1%
Finland	1995 - 2000	-0,7%	0,4%	1,0%	1,4%	1,7%	1,8%	2,1%	2,4%	2,5%	4,1%	2,2%	4,8%
Finland	1987 - 2000	0,4%	0,3%	0,5%	0,6%	0,6%	0,7%	0,9%	1,0%	1,2%	2,4%	1,1%	2,0%
Irland	1987 - 1994	8,0%	5,5%	5,1%	5,1%	4,7%	4,5%	4,7%	5,2%	5,0%	6,3%	5,4%	4,8%
Irland	1994 - 1995	0,4%	0,0%	5,1%	3,4%	1,6%	3,4%	1,6%	3,1%	7,9%	1,2%	3,0%	9,6%
Irland	1995 - 1996	6,2%	8,8%	8,4%	5,8%	5,9%	6,5%	8,3%	2,8%	2,3%	0,1%	3,8%	7,1%
Irland	1996 - 2000	6,4%	7,6%	6,8%	6,7%	6,9%	6,8%	5,4%	5,7%	4,2%	5,5%	5,8%	9,3%
Irland	1987 - 2000	6,7%	5,9%	5,9%	5,5%	5,2%	5,3%	4,9%	5,0%	4,8%	5,2%	5,2%	6,7%
Italien	1986 - 1991	4,7%	3,6%	3,6%	2,2%	5,4%	3,4%	3,5%	2,8%	3,7%	4,5%	3,7%	3,1%
Italien	1991 - 1995	-10,9%	-5,8%	-4,2%	-3,7%	-3,1%	-2,2%	-2,2%	-1,6%	-2,2%	0,2%	-2,2%	0,9%
Italien	1995 - 2000	1,7%	1,6%	2,0%	1,6%	1,7%	1,4%	1,4%	1,2%	1,8%	2,1%	1,7%	1,4%
Italien	1981 - 2000	-1,3%	0,5%	0,8%	0,5%	1,7%	1,1%	1,2%	0,9%	1,3%	2,0%	1,3%	1,9%
Kanada	1981 - 1987	1,7%	1,1%	0,7%	1,0%	0,7%	0,7%	0,6%	0,5%	0,5%	0,4%	0,6%	1,8%
Kanada	1987 - 1991	1,0%	0,6%	0,7%	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	0,4%	0,3%	0,0%	0,4%	-0,3%
Kanada	1991 - 1994	0,2%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,2%	0,3%	-0,1%	0,3%	0,6%	0,6%	0,3%	1,6%
Kanada	1994 - 1997	-1,3%	-0,4%	0,0%	0,4%	0,7%	0,6%	0,7%	0,2%	0,2%	0,7%	0,4%	2,3%
Kanada	1997 - 2000	1,8%	1,3%	1,3%	1,1%	1,3%	1,2%	1,4%	1,6%	1,1%	2,9%	1,7%	3,8%
Kanada	1981 - 2000	0,8%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,5%	0,8%	0,7%	1,7%
Luxemburg	1985 - 1991	6,9%	5,5%	5,9%	7,4%	4,8%	4,3%	6,8%	4,9%	5,9%	6,6%	5,9%	5,9%
Luxemburg	1991 - 1994	1,2%	1,4%	1,7%	-0,4%	4,7%	2,5%	3,0%	1,5%	2,8%	1,6%	2,1%	4,5%

Luxemburg	1994 - 1997	-3,8%	-1,2%	0,3%	-0,3%	0,2%	0,4%	0,3%	3,7%	1,5%	4,2%	1,5%	5,5%
Luxemburg	1997 - 2000	3,2%	3,8%	2,0%	2,8%	2,8%	3,6%	3,6%	2,4%	4,2%	3,3%	3,2%	5,1%
Luxemburg	1985 - 2000	2,8%	3,0%	3,1%	3,3%	3,5%	3,0%	4,1%	3,5%	4,0%	4,4%	3,7%	5,4%
Nederländerna	1983 - 1987	6,3%	6,8%	4,9%	5,9%	6,1%	6,2%	6,4%	6,7%	7,3%	8,2%	1,1%	2,6%
Nederländerna	1987 - 1991	0,7%	0,1%	2,4%	1,3%	1,3%	1,1%	1,1%	1,1%	1,2%	2,0%	7,9%	3,0%
Nederländerna	1991 - 1994	-0,8%	0,2%	0,5%	0,5%	0,3%	0,4%	0,2%	0,4%	0,4%	0,9%	-2,2%	0,9%
Nederländerna	1994 - 1999	3,8%	3,5%	3,5%	3,3%	3,3%	3,4%	3,7%	3,7%	3,6%	5,6%	2,7%	3,0%
Nederländerna	1983 - 1999	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%	3,3%	3,4%	3,6%	4,7%	2,6%	2,5%
Norge	1979 - 1986	6,3%	6,8%	4,9%	5,9%	6,1%	6,2%	6,4%	6,7%	7,3%	8,2%	6,8%	3,2%
Norge	1986 - 1991	0,7%	0,1%	2,4%	1,3%	1,3%	1,1%	1,1%	1,1%	1,2%	2,0%	1,3%	0,9%
Norge	1991 - 1995	-0,8%	0,2%	0,5%	0,5%	0,3%	0,4%	0,2%	0,4%	0,4%	0,9%	0,4%	3,3%
Norge	1995 - 2000	3,8%	3,5%	3,5%	3,3%	3,3%	3,4%	3,7%	3,7%	3,6%	5,6%	4,0%	2,5%
Norge	1979 - 2000	3,0%	3,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%	3,3%	3,4%	3,6%	4,7%	3,6%	2,5%
Spanien	1980 - 1990	3,4%	3,0%	3,2%	2,4%	2,8%	2,3%	2,9%	2,3%	2,1%	2,0%	2,4%	2,3%
Spanien	1990 - 1995	-4,9%	1,0%	2,0%	2,5%	3,0%	3,3%	3,6%	4,2%	5,1%	5,9%	4,0%	2,4%
Spanien	1995 - 2000	12,6%	6,1%	5,6%	5,4%	5,0%	4,7%	4,7%	4,5%	4,0%	3,8%	4,7%	2,0%
Spanien	1980 - 2000	3,4%	3,3%	3,5%	3,2%	3,4%	3,2%	3,5%	3,3%	3,3%	3,4%	3,4%	2,3%
Storbritannien	1979 - 1986	-3,0%	-0,4%	0,6%	1,0%	1,3%	1,6%	1,7%	1,6%	1,5%	2,8%	1,5%	1,5%
Storbritannien	1986 - 1991	4,6%	1,8%	1,6%	2,2%	2,3%	2,8%	3,4%	4,0%	4,8%	6,0%	4,0%	1,9%
Storbritannien	1991 - 1994	-2,9%	-0,8%	0,1%	0,3%	0,5%	0,1%	-0,1%	0,0%	-0,2%	0,2%	0,0%	2,2%
Storbritannien	1995 - 1999	6,8%	3,8%	3,1%	3,0%	3,1%	3,2%	3,3%	3,3%	3,4%	4,6%	3,7%	2,5%
Storbritannien	1979 - 1999	0,8%	0,9%	1,3%	1,5%	1,7%	1,9%	2,1%	2,2%	2,3%	3,4%	2,3%	1,9%
Sverige	1981 - 1987	-1,8%	0,0%	0,5%	0,8%	1,1%	1,5%	2,0%	2,0%	1,8%	3,0%	1,5%	2,6%
Sverige	1987 - 1992	2,9%	2,3%	2,3%	2,1%	2,0%	1,8%	1,6%	2,1%	2,6%	3,6%	2,4%	0,0%
Sverige	1992 - 1995	-4,1%	-3,4%	-3,1%	-2,6%	-2,2%	-2,1%	-2,4%	-2,7%	-2,8%	-2,7%	-2,7%	1,6%
Sverige	1995 - 2000	2,8%	1,3%	1,3%	1,3%	1,1%	1,1%	1,2%	1,6%	2,1%	4,1%	2,0%	2,7%
Sverige	1981 - 2000	0,2%	0,4%	0,6%	0,7%	0,8%	0,9%	1,0%	1,2%	1,4%	2,5%	1,2%	1,8%
Taiwan	1981 - 1986	6,5%	6,6%	6,4%	6,3%	6,4%	6,4%	6,3%	6,1%	6,0%	6,6%	6,3%	6,3%
Taiwan	1986 - 1991	9,8%	9,8%	9,9%	10,0%	9,9%	10,0%	10,0%	10,2%	10,1%	9,2%	9,8%	7,1%
Taiwan	1991 - 1995	5,6%	5,3%	5,1%	5,0%	5,0%	5,0%	4,9%	5,0%	4,9%	5,0%	5,0%	6,0%

Taiwan	1995 - 1997	-7,5%	-4,6%	-3,4%	-2,6%	-2,3%	-1,4%	-1,0%	-1,0%	-0,2%	0,8%	-1,3%	5,4%
Taiwan	1981 - 1997	5,4%	5,8%	5,9%	5,9%	6,0%	6,1%	6,2%	6,1%	6,2%	6,2%	6,1%	6,4%
Västtyskland	1981 - 1984	-4,2%	-2,5%	-0,4%	0,5%	0,1%	0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,3%	2,2%	0,2%	1,8%
Västtyskland	1984 - 1989	4,7%	3,8%	3,2%	3,0%	3,2%	3,5%	3,2%	3,6%	3,1%	2,3%	3,1%	2,6%
Västtyskland	1989 - 1994	-2,8%	-1,2%	-0,7%	-0,6%	-0,4%	-0,4%	-0,2%	-0,5%	-0,1%	0,3%	-0,3%	1,6%
Tyskland	1994 - 2000	2,1%	2,0%	1,8%	1,6%	1,5%	1,4%	1,3%	1,4%	1,5%	0,6%	1,3%	1,6%
Tyskland	1981 - 2000	0,5%	0,9%	1,2%	1,2%	1,2%	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,2%	1,9%
USA	1979 - 1986	-0,2%	0,0%	0,6%	0,9%	1,3%	1,6%	1,8%	2,1%	2,3%	2,7%	1,8%	1,7%
USA	1986 - 1991	1,1%	0,4%	-0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,0%	0,1%	0,3%	0,5%	0,3%	1,4%
USA	1991 - 1994	-0,7%	0,3%	0,5%	0,4%	0,4%	0,8%	1,0%	1,4%	1,5%	3,6%	1,6%	2,5%
USA	1994 - 1997	4,2%	3,9%	2,9%	2,5%	2,5%	2,3%	2,5%	2,5%	2,8%	6,8%	3,9%	2,7%
USA	1997 - 2000	4,2%	3,6%	3,6%	3,7%	3,6%	3,3%	3,1%	3,0%	3,0%	2,5%	3,0%	3,3%
USA	1979 - 2000	1,3%	1,2%	1,2%	1,3%	1,4%	1,5%	1,5%	1,7%	1,9%	2,8%	1,9%	2,1%
Österrike	1987 - 1994	-4,1%	-0,6%	-1,5%	1,5%	0,5%	0,8%	1,2%	2,3%	3,6%	5,9%	2,1%	2,5%
Österrike	1994 - 1997	0,2%	-0,8%	-1,0%	-0,8%	-1,0%	-0,6%	-1,5%	-1,8%	-0,6%	-2,7%	-1,4%	1,5%
Österrike	1997 - 2000	4,4%	3,7%	2,6%	2,5%	2,7%	2,3%	2,5%	1,9%	1,8%	1,3%	2,2%	2,9%
Österrike	1987 - 2000	-1,2%	0,3%	-0,4%	1,2%	0,7%	0,8%	0,9%	1,3%	2,2%	2,8%	1,3%	2,4%